

Τ Α Μ Α Τ Ι Α
ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΜΟΥ

Ἄνοιχτά πάντα καὶ ἀγρυπνα τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου.

ΣΟΛΩΜΟΣ

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ είναι τὸ πλάσμα τῶν πολλῶν; Είναι τὸ δνειρον τῶν ὀλίγων; Είναι τὸ ἐναρμόνιον ὄργανον δλοκλήρου λαοῦ; Είναι κάποιων ἀριστοκρατικῶν πνευμάτων μόνον ἢ πλέον ὑψηλὴ ἔκφρασις; Ὅσον καὶ ἂν εἶσαι διατεθειμένος νὰ ἀπαντήσης εἰς τοιαύτας ἐρωτήσεις, σύμφωνα μὲ δ,τι σοῦ ὑπαγορεύει ἡ καρδιά, ἢ μὲ δ,τι σοῦ ὑποβάλλει τὸ ἀνάγνωσμα ποῦ ἔτυχε νὰ σοῦ ἀφήσῃ ζωηρωτέραν ἐντύπωσιν, μὴ λησμονῆς δτι τοιαῦτα ζητήματα ὅσον εὐκολα καὶ ἂν φαίνωνται, εἶναι περίπλοκα καὶ δὲν ἐπιδέχονται μίαν λύσιν καθὼς τὰ μαθηματικὰ προβλήματα. Ἡ ἀξία των εἶναι σχετικὴ. Τὰ κρίνεις ἀπολύτως; κινδυνεύεις νὰ παρασυρθῆς εἰς σχολαστικότητα. Τὰ κυττάζεις μὲ προσοχήν; Βλέπεις δτι ὄλα αὐτά, καὶ τὰ μᾶλλον συγκρουόμενα, περιέχουν ἰκανὴν δόσιν ἀληθείας. Ὁ Ποιητὴς ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς πολλοὺς; ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς ὀλίγους; Μέσα εἰς τὰς κλασικὰς φιλολογίας ἤμποροῦμεν νὰ εὐρωμεν παραδείγματα ποῦ νὰ ἰκανοποιοῦν καὶ τὰς δύο ἀντιθέτους γνώμας. Ἡ ἑλληνικὴ ποίησις παρουσιάζεται ὡς ὁ ἀντίλαλος δλοκλήρου λαοῦ· ἀλλ' ἰδοῦ, πλησίον τῆς ἀντιπαρουσιάζεται ἡ λατινικὴ ποίησις μὲ τὸν ἀτομικὸν τῆς χαρακτήρα. Τὰ δημοτικὰ ποιήματα μαρτυροῦν μὲ εὐγλωτίαν περὶ τοῦ τί δύνανται οἱ λαοί· εἰς ἀντίθεσιν, αἱ ἀνθρωπικαὶ καλούμεναι φιλολογίαι ἐγέννησαν ποιητικὰ ἔργα, εὐγλωττα μαρτύρια τῆς δυνάμεως τῶν ὀλίγων. Καθὼς προχωροῦμεν πρὸς τοὺς νεωτέρους χρόνους βλέπομεν τὴν ποίησιν πλέον ὀλιγαρχικὴν· καθὼς ἀναπτύσσεται τὸ ἄτομον, ἀποτυπώνει τὴν σφραγίδα του εἰς τοὺς ὠραίους στίχους. Ὅσον προχωρεῖ ἡ Πολιτικὴ, ὅσον χῶρον κερδίζει ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, ὅσον κυριεύει τὰς κοινωνίας, τόσον ἀποσύρεται ἡ Ποίησις πρὸς αἰθέρια ὕψη, τόσον περισσότερον δυσκολοθεώρητος γίνεται διὰ τοὺς πολλοὺς.

Ἄλλ' ἄς μὴ τὰ πολυεξετάζωμεν αὐτά. Τὸ οὐσιῶδες εἶνε τοῦτο: ὁ Ποιητὴς δὲν ἐργάζεται οὔτε διὰ τοὺς πολλοὺς, οὔτε διὰ τοὺς ὀλίγους· ἐργάζεται διὰ τὴν Ποίησιν. Τῶν ἀξιώσεων ταύτης τὴν ἐκπλήρωσιν ἔχει πάντοτε κατὰ νοῦν· κάθε ἄλλην σκέψιν κρίνει ἄσχετον πρὸς τὴν Τέχνην καὶ ἀναξίαν του. Δὲν φροντίζει δι' οἰονδήποτε

κ ο ι γ ο ν, οὔτε διὰ τὸ λεγόμενον πολὺ, οὔτε διὰ τὸ τιτλοφορούμενον ἐκλεκτόν, καθὼς ὁ ἱερεὺς, ὅταν λειτουργῇ, πρὸς τὰ ἄνω προσέχει, καὶ δὲν φροντίζει νὰ λάβῃ ὁδηγίας ἀπὸ τοὺς ἐκκλησιαζομένους, οὔτε ἐξετάζει τὰ γούστα των. Ὅχι διότι ὁ Ποιητὴς εἶναι ξένος τοῦ κόσμου τούτου· μοιραίως, χωρὶς νὰ τὸ συλλογίζεται, ἐκλήθη διὰ νὰ χορτάσῃ τοῦ ἀνθρώπου τὴν δίψαν καὶ νὰ εἴπῃ μὲ τάξιν καὶ μὲ λάμψιν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἄτακτα καὶ ἀμυδρὰ αἰσθάνεται. Ὁ Ποιητὴς, θέλει δὲν θέλει, ἀπευθύνεται πρὸς ἰδιαιτέρας τάξεις ἀνθρώπων· εἶναι αὐτοὶ οἱ πνευματικοὶ ἀδελφοὶ του· ποιηταὶ καὶ αὐτοὶ· ἀλλὰ χωρὶς χάριν καὶ χωρὶς τραγούδι· τὸ ἰδανικὸν αὐτῶν ἐκφράζει ὅτι ἔχουν μέσα των τὸ ἀδράχην, τὸ πλάττει, τὸ ἐξωτερικεύει καὶ τὸ ἀποκαλύπτει. Ἀλλὰ τόσον ὑφίσταται τὴν ἐπίδρασίν των ὅσον ὑφίσταται τὴν ἐπίδρασιν τῶν στρατευμάτων του ὁ στρατηλάτης, τῶν ὑπηκόων του ὁ ἡγεμὼν, τῶν ἀκολούθων του ὁ ἥρωας. Ὁ Ποιητὴς δὲν ἀκολουθεῖ προηγεῖται· δίδει τὸ σύνθημα· εἶναι ἡ φλόξ, καθὼς εἶπεν ἕνας, πὺ ἀνάπτει τὰ ξηρὰ ξύλα. Αἱ τάξεις τῶν ἀνθρώπων τούτων ποικίλλουν σύμφωνα μὲ τὰς περιστάσεις· ἄλλοτε τὰς ἀποτελοῦν εὐαριθμώταται ὀμάδες πὺ μετροῦνται εἰς τὰ δάχτυλα· ἄλλοτε ἑκατοντάδες, ἄλλοτε χιλιάδες. Συμβαίνει ἐνίοτε νὰ εἶναι ὁ λόγος τοῦ Ποιητοῦ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· διατί; διότι δὲν ἐγεννήθησαν ἐκεῖνοι πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπευθύνεται ὁ λόγος του. Θὰ ἔλθουν καὶ αὐτοί, ἀργὰ ἢ γρήγορα· δὲν θὰ τὸν ἴδουν τὸν Ποιητὴν, ἀλλὰ θὰ τὸν ἀκούσουν νὰ τοὺς ὁμιλῇ ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰώνων στίχων του.

Ὁ Ποιητὴς εἶναι ὡς ὁ Ἴων τοῦ Εὐριπίδου. Ἀπάτωρ καὶ ἀμήτωρ, πατέρα καὶ μητέρα ἔχει τὸν θεὸν τοῦ φωτός, καὶ τούτου εἶναι πιστὸς χρυσοφύλαξ. Δὲν ἀπομακρύνεται τοῦ ναοῦ, καὶ δὲν γνωρίζει ἀπὸ τύρβην βεβήλου κόσμου. Ἀλλ' ὅταν τοῦ ἐπιθάλῃ ἡ ἀνάγκη νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸν ναόν, καὶ καταπέιθεται νὰ ἀναμιχθῇ εἰς τὰ ἐγκόσμια, εἰς τὸν κόσμον ἐμφανίζεται ὄχι πλέον ὡς ἱερεὺς, ἀλλ' ὡς βασιλεὺς.

Μία ἀπὸ τὰς γελοιωδεστέρας ἐκδηλώσεις τῆς πεζότητος εἶναι τὸ κατηγορητήριον πὺ συχνὰ πυκνὰ καὶ προχειρότατ' ἀπαγγέλλεται κατὰ τοῦ ποιητοῦ, ὡς δῆθεν σ κ ο τ ε ι ν ο ὕ. Ἡ σκοτεινότης αὕτη δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ κάποτε, ἀλλ' εἶναι σχετικὴ, καὶ σκεπάζει ὄχι τοὺς στίχους τοῦ Ποιητοῦ, ἀλλὰ τὰ πνεύματα τῶν ἀναγνώστων

του. Τῶν ξέγων ἀναγνώστων, ἐννοεῖται, ἀλλ' ὄχι καὶ τῶν πνευματικῶν ἀδελφῶν ἐκείνου, διὰ τοὺς ὁποίους οὐδὲν ἄλλο ἐπάνω εἰς τὴν γῆν εἶναι φαινότερον ἀπὸ τοὺς στίχους του. Ἀληθινὰ σκοτεινός—καὶ ἀξιοκατάκριτος—εἶσαι, ὅταν σοῦ λείπουν αἱ ἰδέαι, σοῦ λείπη ἡ ἁρμονία, σοῦ λείπη ἡ ἔκφρασις· ἀλλὰ τοῦ Ποιητοῦ ἡ σκοτεινότης εἶναι ἄλλης φύσεως. Ἡ Ποίησις εἶναι κυρίως ἡ συμβολικὴ, ἦτοι ἡ συνθετικὴ, μὲ ἄλλους λόγους ἢ κεκαλυμμένη καὶ ὄχι πάντοτε ἢ εὐκολονόητος ἔκφρασις τῆς ψυχῆς τοῦ κόσμου· τῆς ψυχῆς πὺ δὲν ἐπιπλέει εὐκολοπλησίαστη, ἀλλὰ καθὼς ὁ μαργαρίτης ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῆς θαλάσσης, ἐξάγεται καὶ αὕτη ἀπὸ τὰ βάθη τῶν φαινομένων καὶ τῶν ὠραίων στίχων. Ὁ σοφὸς Γάλλος Βρουνιετιέρ, τετραγωνικώτατος νοῦς, μὲ σαφεῖς καὶ καθωρισμένας ἰδέας περὶ ποιήσεως καὶ καλλιτεχνίας, αὐστηρότατος δὲ πρὸς τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ νεωτέρου πνεύματος, καὶ ἀμείλικτος πρὸς τοὺς νεωτεριστάς, ἀδιστακτικῶς ἐν τούτοις ἀποφαίνεται κάπου ὅτι τὸ σκοτεινὸν εἶναι στοιχειῶν ἀπαραίτητον τῆς ποιήσεως, πὺ δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸ ἀποφύγῃ παρὰ μὲ κίνδυνον νὰ καταντήσῃ πεζῇ. Ἀνέκαθεν εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν εὐρίσκονται ποιηταὶ θρημμένοι μὲ ἰδέας καὶ κοινὸν πὺ βαρύνεται νὰ σκεφθῇ καὶ ἀμύνεται κατὰ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν ἰδεῶν· διότι, καθὼς φαίνεται, τοῦ χαλοῦν τὴν ἡσυχίαν ἐκεῖναι. Θέλεις νὰ σὲ καταλαμβάνουν ὄλοι, νὰ μὴ σὲ λέγουν σκοτεινόν; Ἀναμάσσα, ὅσον ἠμπορεῖς ἀτέχνως, τὰ κοινὰ καὶ τὰ τετριμμένα· αἱ κοινοτοπία σου ἔχουν μίαν διαφάνειαν! κάμνουν σαφέστατον τὸ ὕφος καὶ εἶναι ἡ ἀγαλλίασις τῶν πολλῶν.

Ἄστειον καταντᾷ τὸ ζήτημα τῆς σαφηνείας ἢ τῆς ἀσάφειας τῶν στίχων. Τοῦ κάκου ὁ Ποιητὴς ἐκθέτει καθαρῶτατα τὰς ἐννοίας του· μόνον διότι αὐταὶ εἶναι π ο ι η τ ι κ α ἰ, τοῦτέστιν ἀπαιτοῦν πρὸς ἀντίληψίν των ἢ κάποιαν ἀνωτέραν πνευματικὴν μὸρφωσιν ἢ κάποιαν βαθυτέραν εὐαισθησίαν, κινδυνεύει ν' ἀκούῃ καθημερινῶς τὴν στερεότυπον, ταπεινὰ ἀφελῆ, καθὼς φαίνεται, ἀλλὰ, καθὼς πράγματι εἶναι, οἰκτρὰ ἐγωϊστικὴν ἀπάντησιν: Δ ε ν κ α τ α λ α β α ἰ ν ο υ μ ε ! Τὰ κυριώτερα τῶν συντελούντων εἰς τὸ νὰ μένουν ἀραιότατα αἱ τάξεις τῶν ἀναγνώστων, τῶν ἐννοούντων τὸν Ποιητὴν, εἶναι: Ἡ ἀποκτηνωτικὴ ἐκπαίδευσις, ἡ παραρριγμένη εἰς τὰ χέρια τῶν δασκάλων· ἢ ἀπὸ ταύτην πηγάζουσα ἀμβλύνοια, πὺ ἀπωθεῖ ὡς πολέμιον καὶ βδελύσσεται πᾶν ὅτι προκαλεῖ τὴν σκέψιν.

Ἡ ἄγνοια περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ διαβάζωνται οἱ στίχοι ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἄγνοιαν συμβαίνει, ὥστε ἢ εὐρυθμος, δηλονότι ἢ καλλιτεχνικὰ συνεσφιγμένη, πολύμορφος, πλουσία, καὶ ποικίλλουσα εἰς τονισμούς, τομάς, περιόδους, ὑπερβατά, συνιζήσεις, παρηχήσεις, φθόγγους καὶ ρυθμούς στιχουργία, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν μηχανικὴν, νερούλην, μονότονον, ἄψυχον, ἀχαρακτήριστον, καὶ τρόπον τινὰ σκληροφαγωμένην ἀπὸ τὰς χασμωδίας, στιχουργίαν τῶν ποιητῶν τῆς δασκαλικῆς ἢ δημοσιογραφικῆς σχολῆς, νὰ κάμνη ἐντύπωσιν ὁποῖαν ἢ γερμανικὴ μουσικὴ εἰς αὐτιὰ συνειθισμένα νὰ τέρπωνται μόνον ἀπὸ τὴν μελωδίαν τοῦ «Συγχώρησόν με, ἂν εἶμαι αὐθάδης—ἰδοὺ ἔ ἄδης—μὲ προσκαλεῖ», καὶ τῶν ὁμοίων.

Ἄλλ' ἢ κυριωτάτη ἀφορμὴ τῆς ἔχθρας ποῦ φανερόνεται μετὰ τὸ Ποιητοῦ καὶ κοινοῦ, εἶναι ἢ ἀντιπάθεια τὴν ὁποῖαν τὸ κοινὸν τοῦτο, τὸ διεφθαρμένον ἀπὸ τὰ σχολεῖα καὶ τὰς ἐφημερίδας, τρέφει κατὰ τῆς γλώσσης τοῦ Ποιητοῦ. Μετὰ τὴν τεχνητῆς γλώσσης ποῦ κάκιστα τὴν ὀνομάζουν καθαρεύουσαν καὶ τῆς ἐθνικῆς γλώσσης ὅπως πρέπει σαφέστερα νὰ λέγεται ἢ δημοτικῆ, ὁ Ποιητὴς ἐδιάλεξε,—κυρίως δὲν ἐδιάλεξεν, ἀλλ' ὠμίλησε τὴν ἐθνικὴν γλώσσαν, χωρὶς ἐκλογὴν καὶ ἀδιστακτικῶς ὑπῆκουσε μόνον εἰς τοὺς νόμους τῆς Φύσεως καὶ τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς Τέχνης, εἰς τὸ ὑπερόχως ἀνεπτυγμένον μέσα του γλωσσικὸν αἴσθημα, καὶ εἰς τὸ μῖσος του κατὰ παντὸς σχολαστικοῦ, ψευδοῦς καὶ ἀντιποιητικοῦ. Ἄλλὰ τὴν ὠμίλησεν ὄχι διὰ νὰ ἀραδιάσῃ δουλικῶς μ' ἐκείνην μαθητικὰ θέματα, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐκφράσῃ μ' ἐκείνην, πρῶτος αὐτὸς, νοήματα ποῦ ἕως τότε ἢ γλώσσα ἐκρίνετο ἀνίκανος νὰ τὰ ἐκφράσῃ διὰ νὰ τὴν ἀνυψώσῃ εἰς φιλολογικὴν τὴν καταφρονημένην ἐθνικὴν γλώσσαν, ὡς συμβαίνει πάντοτε εἰς τὰ ἔθνη ποῦ δὲν ἔχουν ἀκόμη καθαρὰν τὴν συνειδήσιν τῆς αὐθυπαρξίας των. Ἄλλ' ἀκριβῶς ἢ πρόχους ἀριστοκρατικῶν ἰδεῶν καὶ ἁρμονιῶν μὲ δημοτικὸς τύπος καὶ σχηματισμοὺς ποῦ θεωροῦνται, ἀπὸ ἀμάθειαν, ὡς διαφοραὶ καὶ ῥυποι τῆς γλώσσης, καθὼς καὶ μὲ νέους λεκτικὸς συνδυασμοὺς, παρέχει εἰς τὴν τοιαύτην γλώσσαν ποῦ δὲν ἐμορφώθη ἀκόμη τέλεια, καὶ μολαταῦτα εἶναι τόσον εὐμορφῆ, κἄτι τι ἀσυνειθιστον, ἀπροσδόκητον, τολμηρόν, ἐναγώνιον, δύσκολον, ἐπαναστατικόν· ὅλα αὐτὰ ἐπικίνδυνα εἰς τὴν ἀσφάλειαν τῆς τεχνητῆς γλώσσης, τὴν ὁποῖαν βαθεῖα ῥιζωμένοι προλήψεις ἐγέννησαν καὶ μακρῶν χρόνων συνήθεια ἐπέ-

βαλεν εἰς τρόπον ὥστε νὰ γνωρίσωμεν καὶ ἐκ πείρας πόσον εὐλόγα ἀνακράζει ὁ Σαίξπηρ διὰ στόματος τοῦ Ἀμιλέτου ὅτι τὸ «μάθημα ἡμπορεῖ καὶ τὸ καλοῦπι τῆς φύσεως ν' ἀλλάξῃ». Ὅλα αὐτὰ ἐκπλήττου, σκανδαλίζουν, σκοτίζουν καὶ ἀπαρέσκουν εἰς τοὺς πολλοὺς ἢ τοὺς ὀλίγους στενοκεφάλους, ποῦ ἐπὶ τέλους καὶ διαμαρτύρονται κατὰ τοῦ Ποιητοῦ ὅτι χαλάει τὴν γλώσσαν τὴν γλώσσαν τὼν, ἔπρεπε νὰ λέγουν. Ἄλλ' εἰς τὰ ἔθνη ὅπου τὰ σκῆπτρα τῆς γλώσσης ἀφίνονται ὄχι εἰς τὸν Λαόν, τὸν πατέρα καὶ βασιλέα, ἀλλ' εἰς τοὺς ἀγλωσσολόγητους καὶ ἀφιλοσόφητους λογιώτατους, ἀργὰ ἢ γρήγορα ἐμφανίζεται ὁ Ποιητὴς, δηλονότι αὐτὸς ὁ ἴδιος λαὸς εἰς τὴν ὑψηλοτάτην μορφὴν του, καὶ μάχεται νικηφόρως διὰ τὰ κτηνωδῶς καταπατούμενα δίκαιά του.

Νοῦν, καρδίαν καὶ αἰσθήσεις ὅλα τὰ θέτει εἰς ἐνέργειαν ὁ Ποιητὴς. Ἄλλὰ καὶ νοῦς καὶ καρδία καὶ αἰσθήσεις τοῦ Ποιητοῦ τίποτε ἄλλο δὲν κάμνουν παρὰ νὰ τοῦ ψάλλουν τραγούδι. Ὁ Ποιητὴς ἀκριβῶς δὲν ζῆ μέσα εἰς ἰδιαιτέρον κόσμον· εἶναι πᾶσι τῆς Σύνπαντος· κάθε κόσμου τὴν φανεράν ἢ κρυμμένην ἁρμονίαν ἀντιλαμβάνεται· ἀπὸ ὅλα τὰ ἄνθη πορίζεται τὸ μέλι του. Ἄλλ' εἴτε ἐξεγείρει τὸν ἔρωτα τῆς ζωῆς, εἴτε γεννᾷ τὸν πόθον τοῦ θανάτου, εἴτε τὸν ἐμπνέει ὁ θεὸς τῆς ἐνεργείας, εἴτε τὸν τραβᾷ ἢ Σειρὴν τῆς δνειροπολήσεως, εἴτε σφιχταγκαλιάζει τὸν ἄνθρωπον, εἴτε ἀπομονώνει μετὰ τὴν μελέτην τῆς φύσεως, εἴτε εἶναι θεοσεβὴς Σοφοκλῆς, εἴτε ὕλιστής Λουκρήτιος, εἴτε λατρεύει τὸν Πλάτωνα, εἴτε πιστεύει εἰς τὸν Δάρβιν, εἴτε πλάττει τοὺς στίχους του ὡς ἀγάλματα, εἴτε τοὺς διασκορπίζει ὡς μουσικοὺς τόνους, εἴτε διαμένει εἰς ὑπεργήινους χώρας, εἴτε λιμενίζεται εἰς τὰ ἐγκόσσια, παρέχει τὴν καλλιτεχνικὴν ἐκείνην ἀπόλαυσιν ποῦ πολὺ διαφέρει ἀπὸ τὰς φυσικὰς ἀπολαύσεις, καί, καθὼς εἶπεν ὄραϊα κάποιος, «ὁμοιάζει θάνατον ἀκολουθούμενον ἀπὸ ἀνάστασιν». Μὲ τὴν ἐντύπωσιν τοῦ καλλιτεχνήματος φεύγομεν μακρὰν ἀπὸ τὸν κόσμον ποῦ μᾶς περικυκλώνει, ἀποθνῄσκουμεν, καὶ ἀναζῶμεν μέσα εἰς τὸν παράδεισον τῆς Τέχνης.

Ἄλλὰ διὰ νὰ παρέχῃ ὁ Ποιητὴς ἀγνὴν καὶ ἀνόθευτον τὴν ἀπόλαυσιν ἐκείνην, ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὰ ἀκάθαρτα καὶ τὰ ἀσήμαντα· ἀπὸ τὰ τετραμμένα καὶ τὰ παροδικὰ· ἀπὸ τὰ ζητήματα τῆς ἡμέρας, τοὺς ἥρωας τῶν ἐφημερίδων, ἀπὸ τὰς αἰθούσας τοῦ συρμοῦ,

ἀπὸ τὰς ἀδυναμίας τοῦ πλήθους, καὶ εἰς κάθε του δημιουργήμα, ἀκόμη καὶ εἰς ὅ,τι ἀναγκάζεται νὰ παραλάβῃ ἀπὸ τὸ ἀπλαστον καὶ ἀχαρακτήριστον παρὸν πού κρύπτει τόσους σκοπέλους πεζότητος, δίδει σταθερὸν, ἀναλλοίωτον, αἰώνιον τύπον. Ὁ Ποιητὴς κρατεῖ καρφωμένον τὸ βλέμμα του εἰς τὸ Μέλλον, ὡς διὰ νὰ διακρίνῃ τὸ ἄστρον πού λάμπει ὀπίσω ἀπὸ τὰ μαῦρα νέφη ἐκείνου. Ἄλλ' ἀπὸ τοὺς παλαιστάτους καιροὺς ἕως εἰς τὰς ἡμέρας μας ἀπὸ τὸ Παρελθὸν πίνει, ὡς ἀπὸ ἀστείρευτον πηγῆν. Ἐνας μέγας φιλόσοφος εἶπεν ὅτι ἡ Φαντασία εἶναι ὡς ἡ Εὐρυδίκη· μᾶς ἀναγκάζει νὰ στρέψωμεν ὀπίσω. Ὅτι οἰκοδομεῖ ὁ Ποιητὴς τὸ στηρίζει ἐπάνω εἰς ἀδιασείστους βάσεις· τὸ στερεότερον ὑλικὸν τὸ εὐρίσκει μέσα εἰς τὸ ἀνεξάντλητον λατομεῖον τοῦ παρελθόντος· τὸ ὑλικὸν τοῦτο εἶναι αἱ θρησκευαί, οἱ μῦθοι, τὰ συναξάρια, αἱ δημοτικαὶ παραδόσεις, τὰ δημοτικὰ τραγούδια, αἱ ἱστορίαι, αἱ κοσμογονίαι, αἱ φιλοσοφίαι, αἱ γενικαὶ ἰδέαι, τὰ μεγάλα σύμβολα, ἡ ἀρχαιότης. Ὁ Ποιητὴς αἰσθάνεται ξεχωριστὴν καὶ σχεδὸν ἀνεξήγητον συγκίνησιν ἐμπρὸς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα, ἴσως διότι οἱ τύποι πού ἐπλασαν ἢ θρησκευαί, ἢ ποιήσεις, ἢ τέχνη, ὁ βίος τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, δὲν ζοῦν καὶ δὲν ἀνήκουν εἰς ὠρισμένον χρόνον, τόπον καὶ πολιτισμὸν· ἀγήρατοι καὶ αἰώνιοι, τέλειοι ὡς θεῖοι καὶ ὡς ἀνθρώπινοι, περιλαμβάνουν ὁμοῦ ὄλον τὸ ἠθικὸν καὶ ὄλον τὸ πλαστικὸν κάλλος καὶ τὴν φύσιν καὶ τὸ πνεῦμα, περιπλεγμέν' ἁρμονικώτατα. Καὶ τὴν μεγάλην τῆς χάριν ἢ νεωτέρα ποιήσεις χρεωστεῖ εἰς τὸ ὅτι συχνὰ λούεται μέσα εἰς τὰ θαυματοποιὰ νερά τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος. Καὶ τοιουτοτρόπως ἀπὸ τὴν ἀνάμιξιν δύο ἀντιθέτων στοιχείων, τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ νεωτέρου, προβάλλει νέα Τέχνη μὲ ἀφραστην ἐμορφιάν. Διότι τὸ παρελθὸν δὲν ἔχει δύναμιν νὰ καταστήσῃ τὸν Ποιητὴν ὅλως διόλου ξένον εἰς τὸ παρὸν, καὶ νὰ τὸν κάμῃ νὰ ζήσῃ ἀπολύτως ἔξω ἀπὸ τὸν κύκλον τῶν συγχρόνων. Ἄν ὁ Ποιητὴς ἀνατρέχῃ εἰς τὸ παρελθὸν, ζητεῖ ἀπὸ αὐτὸ νέας καὶ σημαντικὰς εἰκόνας, μορφάς, σύμβολα, μὲ τὰ ὅποια ἐκφράζει τὰ νοήματα καὶ τὰ αἰσθηματά του· αἰσθήματα καὶ νοήματα ψυχῆς τῶν νεωτέρων χρόνων πού ὑφίστανται, ὅσον καὶ ἂν δὲν τὸ ὑποπτέυῃ, τὴν ἐπίδρασιν τοῦ περιέχοντος. Καὶ μέσα εἰς τὸ ἀνακάτωμα τοῦτο, μὲ παραχωρήσεις ἀμοιβαίας, καὶ τὸ νεώτερον πνεῦμα καθαρίζεται, καὶ τὸ ἀρχαῖον πνεῦμα μετασχηματίζεται, καθὼς ἀπαιτεῖ καὶ αὐτὴ ἡ φύ-

σις τῆς καλλιτεχνικῆς ἐργασίας πού δὲν εἶναι βέβαια ὡς ἡ ἐργασία τοῦ φωτογράφου καὶ τοῦ ἀρχαιοδίφου.

Τέλος ὁ Ποιητὴς ὅσον βαθύτερον αἰσθάνεται, τόσον βαθύτερον σκέπτεται· καὶ ὅσον σκέπτεται τόσον αἰσθάνεται. Πάντοτε συνδυάζει τὴν σκέψιν μὲ τὸ αἶσθημα. Δὲν αἰσθηματολογεῖ ἀνούσια, δὲν ἀρκεῖται εἰς παράταξιν ψυχρῶν ἐννοιῶν. Ἐκτίσει τὸ παλάτι του ἐπάνω εἰς τὰ σύνορα τοῦ νοητοῦ καὶ αἰσθητοῦ κόσμου. Ἐμφυσᾷ ψυχὴν εἰς τὴν ὕλην, καὶ τὸ πνεῦμα παρουσιάζει εἰς τὰς αἰσθήσεις μας ὡς κᾶτι τι ὑλικόν. Πάσχει ἀπὸ τὰς ἰδέας, καὶ μὲ τὸν λόγον χαλιναγωγεῖ τὸ αἶσθημα. Ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού δὲν ἀντιλαμβάνονται τὴν ποιητικὴν εὐαισθησίαν παρὰ μόνον εἰς τοὺς ἐρωτικὸς στίχους καὶ εἰς τὰ αἰσθηματά πού τὰ ἐμπνέουν δύο ὠραία μάτια. Κανεὶς δὲν ἀντιλέγει ὅτι τὰ ὠραία μάτια ἐπλάσθησαν διὰ νὰ συγκινοῦν τὸν Ποιητὴν βαθύτερον ἀπὸ τὰ ἄστρα. Ἄλλ' ὑπάρχει ἕνας ἀσυγκρίτως ἀνώτερος βαθμὸς ποιητικῆς εὐαισθησίας· ἐκείνης πού εὐρίσκει τὸν προορισμὸν τῆς ἐμπρὸς εἰς τὰ μεγάλα ἰδεώδη. Ὁ Σέλλεϋ ἔλεγεν: «Αἰσθάνομαι πὼς ἀγάπησα τὴν Ἀντιγόνην σὲ κάποιαν ἄλλῃ ζωῇ». Ἀπὸ τοιαῦτα ὕψη κατέρχεται καὶ μὲ τοιαύτην μυστηριώδη δύναμιν εἶναι γεμάτων πάντοτε τὸ αἶσθημα καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ **Ποιητοῦ!**

Ἄπριλιος 1892.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Στὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου, χάρισματα θεϊκά,
ὀλανοιγμένα νοιώθω δυὸ μάτια μυστικά.

Δὲν τὰ φωτίζει ὁ ἥλιος ποὺ λάμπει γιὰ τὴ γῆ
καὶ παίρνουν φῶς ἀπ' ἄλλη πρὸ καθαρῆ πηγῆ.

Στὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου, ποὺ πάθη ταπεινά
δὲν ἔχουν τόπο, νοιώθω δυὸ μάτια φωτεινά.

Καὶ βλέπω τὰ κρυμμένα, τὰ θώρητα θωρῶ,
τὸν ἄνθρωπο, τὴν πλάση, τὰ στέρια, τὸν καιρὸ.

Στὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου κ' ἐκεῖ ποὺ δὲ μπορείς
ποτέ σου ν' ἔμπης—νοιώθω δυὸ μάτια ὀλημερίς.

Χεροπιαστὰ ξαγοίγω τὰ πλάσματα τοῦ νοῦ
κι ἀπάνω μου σκυμμένους ἀγγέλους τοῦρανοῦ.

Στὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου τὰ μαῦρα—μὴ σκιαχτῆς!—
ὀλανοιγμένα νοιώθω δυὸ μάτια ὀλονυχτίς.

Καὶ χώρα ξαντικρύζω μ' ἀσύγκριτη ὀμορφιά
μακρὰ ἀπ' τὴν τρικυμία κι ἀπὸ τὴ συγνεφιά.

Στὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου τὰ μυστηριακά
ὀλανοιγμένα νοιώθω δυὸ μάτια ἄρμονικά.

Κι ὀλο μ' ἐκεῖνα βλέπω μιὰ λύρα μαγική...
Ὀῦμέ! τὰ δάχτυλά μου δὲ φτάνουν ὡς ἐκεῖ.

Στὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου, ποὺ πάθη ταπεινά
δὲν ἔχουν τόπο, βρίσκω δυὸ μάτια φωτεινά.

Καὶ βλέπω ἀγάλια ἀγάλια μπροστά μου νὰ περᾶ
ὁ κόσμος τῶν ὀνείρων μὲ τὰ χρυσὰ φτερά.

Στὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου δυὸ μάτια μυστικά
τὰ νοιώθω δλανοιγμένα, χαρίσματα θεϊκά.

Διαβάζω στὸ βιβλίο τῆς φύσης τὸ τρανὸ
κάθε στυστὸ ψηφίο καὶ νόημα σκοτεινὸ.

Στὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου, στὰ βάθη τὰ ἱερά,
δλανοιγμένα νοιώθω δυὸ μάτια λαμπερά.

Τὰ περασμένα ἔμπρός μου διαβαίνουε ξανά,
καὶ δέχοντ' ἄλλο σχῆμα καὶ φῶς τὰ τωρινά.

Στὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου τὰμόλυντα, γλυκὰ
γλυκὰ ἀνοιγμένα νοιώθω δυὸ μάτια μυστικά.

Καὶ δείχνεται τὸ μέλλον ἀκόμα τὸ κρυφτὸ
στὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου σὰν ἀστραπή κι αὐτό.

Ἐκεῖ ποὺ ἡ σκύλα ἢ ἡ Ἔγνοια δὲν πάει, δὲν ἀλυχτᾶ,
μέσ' στὴν ψυχὴ μου κρύβω δυὸ μάτια δλανοιχτά.

Μιὰ μέρα τᾶλλα μάτια, ποὺ εἶναι ἀπὸ γῆ πλαστά,
θὰ λυώσουν μέσ' στὸ μνήμα μὲ τὸ κορμὶ κλειστά.

Στὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου ποὺ πάθη κοσμικά
δὲν ἔχουν τόπο, νοιώθω δυὸ μάτια μυστικά.

Αὐτὰ δὲ θὰ κλειστούνε ποτέ, δὲ θὰ χαθοῦν,
ἐλεύθερα μιὰ μέρα γοργὰ θὰ φτερωθοῦν.

Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου, τὰ μάτια τὰ θεϊκὰ
ποὺ μέσα μου ἀνοιγμένα τὰ νοιώθω μυστικά.

ψηλότερ' ἀπ' τὰστέρια, στὸν ἕβδομο οὐρανὸ
θὰ τάνταμώσουν πάλι τὸ Φῶς τὸ ἀληθινό!

APXAI OI ΘEOI

—³Ω Πέτρα ἐσὺ τῆς λύπης, ποὺ δὲ γνωρίζεις ταῖρι,
γιατὶ δουλειὰ δὲν εἶσαι περαστικοῦ τεχνίτη,
καὶ σὲπλασεν ὁ πόνος, ὄχι μὲνθρώπου χέρι,
μπροστὰ σου ὁ νοῦς μου φρίττει.

Ἔτσι γιὰ σὲ ἔχει γράψει δὲν τὸ ξεγράφ³ ἡ Μοῖρα,
καμιὰ δύναμη πλέον, καμιὰ δὲ σὲ ξυπνάει,
ἀκόμη κι ἂν ἀκούσης τὰντρός σου ἡ θεία λύρα
νὰ σοῦ χτυπᾷ στὸ πλάϊ.

Τὰντρός σου ἡ θεία λύρα ἔκαμε νὰ ξυπνήση
τῆ θεία ψυχὴ ποὺ μέσα βαστοῦν καὶ τὰ λιθάρια
ποὺ κρύβεται ἢ ἀστράφτει σ' ὀλόκληρη τῆ φύση
ἀπ' τᾶστρα ὡς τὰ χορτάρια.

³Ἀλλὰ ἡ δική σου ἡ νέκρα τέτοια προβάλλει ἐμπρός μου,
ποὺ λέω: Δὲ σ' ἀνασταίνει κανεὶς³ μιὰ ρημαγμένη
μητέρα, σὰν ἐσένα, μέσ' στὴν ψυχὴ τοῦ κόσμου
μόνη ἄψυχη ἀπομένει.

ΟΙ ΘΕΟΙ

Μοῦ φάνηκεν ἓνα ὄνειρο στὰ δυνατὰ φτερά του
πὼς μ' ἔρπαξε μιὰ μέρα
κι ὀλόψηλα μ' ἀνέβασεν ἀπὸ τῆ γῆ ἐδῶ κάτου
στὸν ἄπλαστο κι ἀπέραντον αἰθέρα.

Καὶ μὲ τὸ φῶς τὸ ἀσάλευτο, ποὺ καὶ ποτὲ δὲν ἔχει
Ἄνατολὴ καὶ Δύση,
στὰ βάθη ἀντίκρουσα τῆ Γῆ, ποὺ ὄλο κυλάει καὶ τρέχει,
χωρὶς νὰ ξέρη ποῦ θὰ σταματήσει.

Τὴν εἶδα σὰν ἀτέλειωτο κι ὀλάνοιχτο βιβλίον³
καὶ διάβαιναν οἱ αἰῶνες
γεμάτοι φρίκη, σκοτεινιά, λαμπράδα, μεγαλεῖο,
Σὰ νάητανε τρανοῦ ζωγράφου εἰκόνες.

Καὶ μέσα ἐκεῖ τὰ μάτια μου σὲ δυὸ θωριὲς μεγάλες
καρφώθηκαν³ ἀχτίνες
τις λούζανε, στὸ πλάγι τους χλώμιαζαν ὄλες οἱ ἄλλες.
Καὶ λησιμονήθηκα μπροστὰ σ' ἐκεῖνες.

Ἡ πρώτη ἀπὸ τῆς θάλασσας τὴν τρίσβαθην ἀγκάλη,
τῶν ἀστεριῶν ἀστέρι,
ἀφρόπλαστη, ἡλιοστάλαχτη γεννιέται καὶ προβάλλει,
ρόδα καὶ χὰϊδια κλεῖ στὸ κάθε χέρι.

Μαζὶ τῆς ἔρωτες, πουλιά, θεριά, δελφίνια, πλήθη
νεράϊδες, ὄλες, ὄλοι...
κ' ἡ Πλάση γιὰ νὰ τῆ δεχτῆ ξανάνιωσε κ' ἐχύθη,
σὰ μοσχοβολισμένο περιβόλι.

Κ' ἡ δεύτερη... Σ' ἐνὸς βουνοῦ ραχούλα ἀνταριασμένη
μαρτυρικός, ὠραῖος,
φορεῖ στεφάνι ἀκάνθινο, σκύθει, βογγαίει; πεθαίνει
ἐπάνω στὸ Σταυρὸν ὁ Ναζωραῖος.

Χύνεται ἡ νύχτα, σείεται ἡ γῆ, κ' ἡ Πλάση πέρα πέρα
μαρμάρωσε καὶ στέκει
ἀπ' τοῦ παιδιοῦ της τὸ χαμὸ πεντάρφανη μητέρα
ποῦ τὴν ἔχει χτυπήσει ἀστροπελέκι.

Καὶ τότε μέσα ἀπ' τὰ βαθιὰ τὰ φυλλοκάρδια νοιώθω
μὰ προσευχὴ νὰ βγαίνη
ἔτσι μὲ πόνου χριστιανοῦ καὶ εἰδωλολάτρη πόθο
μαζί, παράξενα ζευγαρωμένη:

— ὦ ταῖρι ποῦ τὸ θρόνο σου τετράψηλο ἔχεις στήσει,
ὦ Κύπρις! ὦ Μεσσία!
Χαίρετε, θλίψη καὶ χαρὰ, τρισάγιο ἐσὺ μεθύσι,
τρिसάγια ἐσὺ θυσία!

ὦ! χαῖρε ποῦ τ' ἀνθρώπινο κορμὶ τὸ ἀποθεώνεις,
οὐρανογεννημένη.
Χαῖρε κ' Ἐσὺ ποῦ τῆς ψυχῆς πατρίδα φανερώνεις
καινούργια, ὀνειρεμένη!

ὦ χαῖρε ποῦ γεννήθηκες γιὰ μᾶς μὲ γέλιο πλάνο
στὸ μαγικὸ σου στόμα,
κ' Ἐσὺ ποῦ πέθανες γιὰ μᾶς καὶ στὸ Σταυρὸ Σου ἐπάνω
μ' ἀγάπης λόγια ἀκόμα!

Θεά! στή γῆ κατέδασες τὸν οὐρανὸ μὲ χέρια
φωτοπεριχυμένα,
Θεέ! κι ἀνέβηκεν ἡ γῆ ψηλότερ' ἀπ' τὰστέρια
πιστεύοντας Ἐσένα!

Τοῦ κόσμου ποῦ ὀνειρεύεται καὶ κλαίει κι ἀναγαλλιᾶζει
εἴσατε οἱ δύο πόλοι,
εἴστε ἡ διπρόσωπη Ζωὴ ποῦ λάμπει κι ἀγκαλιάζει
τὴν οἰκουμένην ὅλη!

Κι ἂν κάμιά μέρα ὁ ἄνθρωπος ὑψώσῃ τὸ κεφάλι
ὡς τὰ οὐράνια ὕψη
καὶ κάθε δύναμη ἀρνηθῇ, κάθε θεὸ προσβάλλῃ,
κάθε βωμὸ συντρίψῃ,

καὶ γκρεμισμένοι ἀπὸ ψηλὰ οἱ θεοὶ στὰ καταχθόνια
λησμονηθοῦν κ' ἐκεῖνοι,
πάντα θεοὶ θὰ εἶναι τῆς γῆς ἢ Ὀμορφιά ἢ αἰώνια
κ' ἡ αἰώνια Καλωσύνη!

Η ΝΙΚΗ

Ἐδῶ στὸ ἑλληνικὸ τὸ χῶμα,
τὸ στοιχειωμένο καὶ ἱερό,
ποῦ τὸ ἴδιο χῶμα μένει ἀκόμα
κι ἀπ' τὸν ἀρχαῖο τὸν καιρό,

στὸ χῶμα τοῦτο πάντα ἀνθοῦνε
κ' ἔχουν ἀθάνατη ζωὴ
καὶ μᾶς θαμπώνουν, μᾶς μεθοῦνε
νεράϊδες, ἥρωες, θεοί!

Εἶδα τὴ Νίκη τὴ μεγάλη,
τὴ Νίκη τὴν παντοτεινή!
Τὴν εἶδα ἔμπρός μου νὰ προβάλλῃ
μὲ φορεσιά δλοφωτεινή.

Ἀσύγκριτη σὰν τὴν ἰδέα,
σὰν ὄνειρο λαχταριστή,
εἶδα τὴ Νίκη τὴν ἀρχαία,
τὴ Νίκη τὴν κυματιστή!

Τὴν εἶδα. Μὲ τὸ πέταμά της
δὲν ἔφευγε στοὺς οὐρανοὺς,
ἐκεῖ ποῦ δύσκολα σιμὰ της
μπορεῖ νὰ κρατηθῆ κι ὁ νοῦς.

Δὲν ἔτρεχε νὰ φτάσῃ πρώτη,
νὰ στεφανώσῃ φτερωτὴ
τὸ λιονταρόκαρδο στρατιώτη,
τὸν ἐμπνευσμένο τὸν ποιητή.

Δὲν ἔδενεν ἢ θεία κόρη
μ' ἓνα της σάλπιγμα τρανό,
καὶ ὀρθή στοῦ καραβιοῦ τὴν πλώρη,
τὸ μαγιωμένο Ὀκεανό.

Χρυσελεφάντινη γαλήνη
δὲν ἔδειχνε, δὲν εἶχε αὐτή.
Δὲν τὴν ἀντίκρυσσε νὰ λύνη
τὰ σάνδαλά της λατρευτή.

Καὶ δὲν τὴν εἶδα σὰν ἀστέρι
τῆς τέχνης θεῖο πελεκητὸ
στὴν πέτρα τὴ σκληρὴ ἀπὸ χέρι
ἐνὸς τεχνίτη δυνατό.

Καὶ δὲν τὴν εἶδα μέσ' στῶν νέων
τὰ γαῦρα πλήθη νὰ ὀδηγῆ
τοὺς ταύρους τῶν Παναθηναίων
στεφαγωτοὺς πρὸς τὴ σφαγὴ.

Καθὼς ὁ πρῶτος ὁ τεχνίτης
τὴν ἔπλασεν ἀπλοϊκὰ
μὲ τὸ γυναικίειο τὸ κορμί της
χωρὶς γνωρίσματα θεϊκά,

τὴν εἶδα νὰ περνᾷ ἀπ' τὴ στράτα
χωρὶς σαλπίσματα, κλαδιὰ
καὶ τρόπαια καὶ φτερὰ χιονάτα,
χωρὶς οὐράνια συνοδιά.

Ἄλλ' ἢ Ὁμορφιά της πέρα ὡς πέρα
σκόρπια στὸ δλόφηλο κορμί
εἶχε τῆς Νίκης τὸν ἀέρα,
εἶχε τὴν Νίκης τὴν ὀρμή.

Κ' εΐταν πλασμένο τὸ κορμί της
 ὄχι ἀπὸ σάρκα· ἀπὸ ψυχή!
 Τὸ νοῦ τραβοῦσε σὰ μαγνήτης.
 τὸν ὕψωνε σὰν προσευχή.

Κι ἀπὸ τὸ αὐλο, τὸ παρθένο
 κορμί, ποὺ διάβαινε γοργό,
 ἔβγαινε φῶς εὐλογημένο,
 ἔβγαινε φῶς θαυματουργό.

Καὶ φάνταζε σὰ νὰ πηγαίνει
 βοήθεια καὶ παρηγοριά
 σὲ κάθε νιότη ἐρωτευμένη,
 σὲ κάθε συμφορὰ βαρειά,

ταΐρι στὸν ἔρημο, στὸν ξένο
 σκέπη, στὴ φύση μιὰ εὐωδιά,
 καὶ δύναμη στὸ δειλιασμένο
 καὶ νέα θρησκεία μέσ' στὴν καρδιά

Τὴν εἶδα νὰ περνᾷ μπροστά μου
 μὲ φορεσιά δλοφωτεινὴ
 καὶ λύγισα στὴ γῆ ἐκεῖ χάμου
 κ' ἔκραξα μὲ τρανὴ φωνή,

γονατιστός, μὲ θαμπωμένα
 μάτια, μὲ λαῦρα περισσή:
 «Χαῖρε θεά, χαῖρε παρθένα,
 ὦ Νίκη, ὦ Νίκη, ὦ Νίκη Ἐσὺ!

Ἐσὺ ποὺ δείχνεις πὼς ἀνοῦνε
 ἐδῶ μ' ἀθάνατη ζωή,
 πὼς μᾶς ἐμπνέουν καὶ μᾶς μεθοῦνε
 νεράιδες, ἥρωες, θεοί!»

Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΚΡΙΝΟΥ

Στὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης
 κρίνος ἀνθεῖ μὲ χάρη μυστικὴ
 καὶ τὸ νοῦ τότε σέρνει σὰ μαγνήτης
 σὲ μιὰ ἱστορία μαγική.

— Στὰ πλούσια βάθη ἐνὸς ναοῦ
 δέχετ' ἡ Κύπρις τὴν ἱερὴ
 λατρεία τοῦ λαοῦ
 ποὺ προσκυνάει τὴ δόξα της καὶ τὴν ὀργή της φρίττει·
 καὶ στὸ μεγάλο τὸ ναὸ ἀντικρὺ
 στέκει μικρὸ ἓνα σπίτι.

Μιὰ κόρη, μιὰ φτωχούλα κάθεται μέσα ἐκεῖ
 καὶ τόσο εἶναι ὠραία καὶ τόσο ἀρχοντικὴ,
 ποὺ μόλις τὴν ἰδῆ ὁ διαβάτης
 ξαφνίζεται, ξεχάνεται μπροστά της.
 Καὶ παίρνει γιὰ ναὸ τὸ σπίτι.
 κ' ἐκείνη γιὰ τὴν Ἀφροδίτη.

Κι ἔτσι σὲ λίγο ἢ ταπεινὴ παιδοῦλα
 — τῆς Ὁμορφιάς ὦ παντοδυναμία! —
 γεννάει μέσ' στὶς καρδιές μιὰ νέα τρεμούλα,
 ξυπνάει στὰ ὄνειρα μιὰ νέα θρησκεία.

Κι ἀπὸ κοντὰ κι ἀπὸ μακριὰ κι ἀπὸ τὸν κάθε δρόμο
 καὶ νέοι καὶ γέροι μ' ἓναν ἅγιο τρόπο
 γιὰ τῆς κόρης τὸ σπίτι ξεκινοῦν
 καὶ πέφτουν καὶ τὴν προσκυνοῦν.

Κι ἂν μεγαλώσατε σοφά, γοργά,
 τῆ φήμη σας ἢ γῆ ἂν ἠχολογᾷ.
 κι ἂν ἠῦρατ' ἄλλους κόσμους, γλώσσαν ἄλλη,
 τῶχω καημὸ πού δὲ σᾶς νοιώθω πάλι
 — Ποίηση ἐσύ, ὦ Χορός, ὦ Μουσική, —
 κάτου ἀπὸ τῆ σκέπη μου τῆ μητρική.

Σὰν ὄνειρο στὰ μάτια μου μπροστά
 φανῆτε πάλι σφιχταγκαλιαστά
 μὲ κάλλη ἀνόθευτα παλληκαρίσια,
 στῶν μυστηρίων τὰ ἱερά μεθύσια,
 στοὺς κάμπους ἔξω, μέσα στοὺς ναοὺς,
 μαγεῦτε πάλι ἀνθρώπους καὶ θεοὺς.

Φέρτε μου πάλι ἐμπρὸς τὸ Σοφοκλῆ
 τῆς νίκης τὸ χορὸ νᾶνοιγοκλῆ,
 καὶ στὰ φτερά σας νικητῆ τοῦ Χάρου,
 ὦ! φέρτε μου ἕναν ὕμνο τοῦ Πινδάρου,
 τὸν ἴσκιο του ὄχι μέσα στὸ χαρτί,
 φέρτε τὸν ἴδιο σὲ Θηβαία γιορτή!»

Εἶπε, κι ὀλόψηλα στὸν οὐρανὸ
 καὶ πού δὲ φτάνει μάτι ἀνθρωπινὸ
 ἢ Ἀρμονία μὲ τὰ λευκά της χέρια
 ἀνέβη καὶ θρονιάστη ἐκεῖ...

Τὰστέρια
 κάτου ἀπ' τὰ πόδια της γοργοκυλοῦν
 καὶ ὕμνολογῶντας τη φεγγοβολοῦν.

ΠΑΡΑΜΕΡΗ ΖΩΗ

ΤΟ ΧΑΡΙΣΜΑ

Σου φέρνω απ' τή γαλάζια μου πατρίδα
κι απ' τὰ φωτοσπαρμένα της τὰ μέρη,
μιας μάγισσας δουλειά, μιάν άλυσιδα
πού άνθρώπου δέ μπορεί νά πλάση χέρι.

Είδα τόν ήλιο κ' είδα κάθε άστέρι,
μά νάχουνε τή λάμψη της δέν είδα.
μονάχα έσέ σου πρέπει, άγνό της ταίρι
άγάπη μου είσ' έσύ, καμαροφρύδα!

Ρουμπίνια έδω κ' εκεί μαργαριτάρια
τήν πλέκουν' από δάκρυα έχουν γίνει,
όλο από δάκρυα τὰ μαργαριτάρια,

κ' είν' από αίμα κάθε της ρουμπίνι·
και τὸ διαμάντι πού σφιχτά τή δένει
ὁ έρωτας είναι, πολυαγαπημένη.

ΤΟ ΧΕΡΙ

Λάμπεις καθάριο μέτωπο, και διώχνεις τάργρια σκότη,
μάγουλα δροσοστάλαχτα μοσχοβολάτε νιότη,
στόμα, πού στάζεις κάποτε στο μέλι τὸ φαρμάκι,
λαχταριστὲ χιονόλαιμε, κυματιστὸ κορμάκι,
κ' έσείς, μαλλιά, πού πιάνετε με τὰ σγουρά πλεμμάτια,
κ' έσείς πού σαϊτεύετε τὰ εγκάρδια βάθη, μάτια!

Ώραϊα είστε, κι όλόλαμπρα, μά τὸ δικό μου άστέρι,
θείες όμορφίες, δέν είστε σεις, δέν είστε· είν' ένα χέρι,
χέρι πού πότε ή Προκοπή και πὸτ' ή Έλεημοσύνη
τῶχουν ή μιὰ για νά βοηθήη κ' ή άλλη για νά δίνη·
χέρι σὰ μάγισσας ραβδί, κάθε πού γγίξη, άνθίζει,
και για νά κάνη τὸ καλό, ακόμα κι άσχημίζει!

Ώ χέρι, τοῦ φτωχοῦ χαρά και τοῦ σπιτιοῦ καμάρι,
ατίμητο, παρθενικό, κρυφὸ μαργαριτάρι,
μη φύγης από πάνω μου, μη λείψης από μπρός μου,
κι όδήγά τὸν άνήξερο στὴν έρημιὰ τοῦ κόσμου.
Ώστρο στοὺς Μάγους έδειξε τὸ δρόμο τοῦ Μεσσία·
ὦ χέρι, δείξε μου κ' έσύ πού κρύβει' ή Εὐτυχία!

«Μοῦ φτάνει ὁ ἥλιος, ἄστρο εὐλογητό,
ὅπως γιὰ ὄλους καὶ γιὰ μέ νά λάμπη,
κ' οἱ κάμποι ποῦ δουλεύω καὶ πατῶ
νά μοῦ εἶναι τῆς γλυκειᾶς πατρίδας κάμποι.

«Μοῦ φτάνει νᾶχω πάντα στό πλευρό
παρηγορήτρα συντροφιά μου Ἐσένα,
τοῦ βάσανου μοῦ φτάνει τὸ σταυρό
μαζί νά τὸν κρατοῦμε ἀντρειωμένα».

Κ' ἐξύπνησ' ἀπὸ τῶνειρο τὸ πλάνο
ποῦ πρόβαλε μπροστά μου ἀστραφτερὰ
τὴν ὥρα ποῦ εἶχα κλείσει μιὰ φορὰ
τὰ μάτια μου στά γόνατά σου ἐπάνω.

Τὸ ξέρω· εἴμ' ἓνα πλάσμα ταπεινὸ
σάν τόσα, χωρὶς δύναμη καὶ χάρη,
κ' εἶμαι μιὰ στάλα στὸν ὠκεανό,
κ' εἶμαι τῆς γῆς ἀσήμαντο χορτάρι.

Μὰ δὲν ποθῶ τῆς δόξας τὰ παλάτια,
καὶ τῆς Ἀθανασίας τὸν οὐρανό·
δόξα δική μου εἶναι τὰ δυό σου μάτια,
τὰ μάτια σου ποῦ κλαίγε δταν πονῶ!

Ο ΞΥΛΟΚΟΠΟΣ

Μέσ' στὴν αἰώνια λαγκαδιὰ ὁ ξυλοκόπος φτάνει
καὶ πιάνει καὶ τὸ πελεκάει τὸ φουντωτὸ πλατάνι,
καὶ γκάπ! καὶ γκόπ! βαριά βαριά κι ἀκούραστα χτυπάει
καὶ τὸ θεόρατο δεντρί σωριάζεται καὶ πάει.

Καὶ τὸ θεόρατο δεντρί μέ τὰ χλωρὰ τὰ φύλλα
μόνον σ' ἐκεῖν' ἀπόμεινε τὰ σωριασμένα ξύλα·
καὶ παίρνει ἀπὸ τὰ ξύλα του κι ἀρχίζει ἕναν καιρό,
κι ἀρχίζει καὶ καρφώνει, καὶ σιγοτραγουδεῖ,
κι ἀρχίζει καὶ καρφώνει μιὰ κούνια γιὰ παιδί,
μιὰ κάσα γιὰ νεκρό.

Μέσ' στὸ λαγκαδι τῆς ζωῆς δεντρί κ' ἐγὼ φυτρώνω,
κι ὁ ξυλοκόπος ὁ Καιρὸς μέ βλέπει δίχως πόνο,
καὶ γκάπ! καὶ γκόπ! βαριά βαριά κι ἀκούραστα χτυπάει,
καὶ λίγο λίγο ἢ νιότη μου σωριάζεται καὶ πάει.

Καὶ πάει! κι ὀλοζώντανες ἐλπίδες, ἀγνὰ βρέφη
γεννάει μέσα μου ὁ Καιρὸς κι ἀποκοιμάει καὶ τρέφει,
καὶ πόθους θάφτει μέσα μου νεκροὺς ἓνα σωρό...
κ' ἔρχονται νά! τὰ χρόνια καὶ φεύγουν μέ σπουδή,
καὶ νοιώθω στὴν καριδιά μου μιὰ κούνια γιὰ παιδί,
μιὰ κάσα γιὰ νεκρό!

ΜΕ ΤΑ ΟΝΕΙΡΑ

ΕΝ ΑΝΘΟΣ

Και στήν Ἀκρόπολη, στὸ βράχο
τὸν ἱερὸ
ἔν ἄνθος φύτρωσε μονάχο
χλωρὸ χλωρό.

Ἐν ἄνθος ὅμοιο μὲ ἀνεμώνη
περαστική,
ἀθώρητο σ' ὅποιον σιμώνει
στὰ ὕψη ἐκεῖ.

Τὰ μάτια ἀνοίγοντ' ἐκεῖ πέρα
καθὼς βρεθοῦν,
καὶ μὲ τὸν ξάστερον αἰθέρα
σμίγουν, μεθοῦν.

Ἐκεῖ θαμπώνουε τὰ μάτια
σκόρπια μπροστὰ
καμένα λείψανα, κομμάτια
λαχταριστά.

Κ' ἡ φαντασία ἀμέσως βλέπει
ἡ μαγικὴ
γυμνὴ καὶ δίχως καμιά σκέπη
ἀπάνου ἐκεῖ

τὴν Ὀμορφιά, ποὺ τρισημέγλη,
παντοτεινή,
μέσ' ἀπ' τὸ μάρμαρο προβάλλει
καὶ δὲν πονεῖ.

Καὶ κάθεται σὲ δόξας θρόνο,
καὶ δὲ γελᾷ,
δὲν κλαίει καὶ δὲν πλανᾷ, καὶ μόνο
φεγγοβολᾷ!

Καὶ στήν Ἀκρόπολη, στὸ βράχο
τὸν ἱερὸ
ξανοίγω τᾶνθος τὸ μονάχο
καὶ τὸ ρωτῶ:

—Ἄνθος, ποὺ μοιάζεις μὲ ἀνεμώνη
περαστική,
ποιὰ μοῖρα σ' ἔρριξε ἐδῶ, μόνη
καὶ φτωχική;

Ἐδῶ ἀπὸ τᾶστρα ἡ Τέχνη φτάνει,
καὶ λάμπει ἡ γῆ,
κ' ἐπλασε ἡ Φύση ἐσὲ βοτάνι
γιά μιὰν αὐγή.

Ἐδῶ δὲν ἔρχεται ἡ παρθένα
ἡ γελαστή
γιά νὰ σὲ κόψη καὶ μ' ἐσένα
νὰ στολιστῇ.

Ἐδῶ μ' εὐλάβεια καὶ τὸ ἀγέρι
μόλις φυσᾷ
ποτέ σ' ἐσὲ δὲν ἔχει φέρει
λόγια χρυσά,

γλυκὰ φιλιὰ ἀπὸ τὰ ταιράκια
κι ἀπὸ Ὀμορφιές
δὲν ἔχεις ἄλλα λουλουδάκια
γιά συντροφιές.

Ὁ Παρθενώνας μὲ φεγγάρι
τῆ νύχτα ἐδῶ
νικάει στὴ δόξα καὶ στὴ χάρη
τὸν οὐρανό.

Κ' οἱ ἔξι ἀλύγιστες Παρθένες
στέκουν κι αὐτὲς
λαμπρόστηθες καὶ λαβωμένες
καὶ λατρευτές.

Κι ἀγάλματα, πέτρες, κολῶνες
χωρὶς χαρὰ
σκόρπια τὰ βλέπουν οἱ αἰῶνες
καὶ παγερά.

Σμίγουν ἐδῶ θεοὶ καὶ χρόνοι
παλιοί, χρυσοί.
Ἐδῶ, φτωχή, κρυφὴ ἀνεμώνη,
τί θεὸς ἐσύ;—

Καὶ στὴν Ἀκρόπολη, στὸ βράχο
δειλὰ δειλὰ
μὲ βλέπει τᾶνθος τὸ μονάχο
καὶ μοῦ μιᾶ:

—Ἐγὼ εἶμαι τᾶνθος τὸ παρθένο
καὶ τὸ κρυφό
ἀπὸ τὸν κόσμο μακρυσμένο
τὸ φῶς ρουφῶ.

Κι ἀνθῶ καὶ χαίρομαι τὰ κάλλη
ποῦ ἔχ' ἢ ζωὴ
μακριὰ ἀπ' τὰ πλήθη κι ἀπ' τὴ ζάλη
κι ἀπ' τὴ βοή.

Κι ἀπὸ τοῦ κάμπου τᾶνθη τᾶλλα
στέκω μακριά,
δειλό, λιγόζωο, μιὰ στάλα,
μέσ' στὴ σκιά.

Μέσ' στὴ σκιά ποῦ ρίχνει ἔμπρός μου
μιὰ πέτρα ἀπλῆ
ξεχνῶ τὴν φεύτικη τοῦ κόσμου
φεγγοβολή.

Κι ἀγνώριστο, κι ἀχνό, μιὰ στάλα,—
ζῶ ταιριαστά
μὲ τὰ λαμπρά, μὲ τὰ μεγάλα,
μὲ τὰ κουστά.

Γιατὶ στὸν κόσμο εἶναι ζευγάρι
χαρὰ τοῦ νοῦ
καὶ ἡ δόξα τοῦ τρανοῦ κ' ἡ χάρη
τοῦ ταπεινοῦ.

Γιατὶ στὸν κόσμο—ἄκου καὶ τᾶλλο—
καὶ στὸν καιρὸ
δὲν εἶναι τίποτε μεγάλο,
οὔτε μικρό.

Γιατὶ σὰν τᾶστρο φῶς ἀφίνει
καὶ τὸ ξανθὸ
τᾶνθος, γιατί καὶ τᾶστρο σβύνει
σὰν τὸν ἀνθό.

Κι ὁ Παρθενώνας φεγγοβόλος
ποῦ ἐδῶ θωρῶ
ἐρείπιον εἶναι, ἐρείπιον ὄλος
λυπητερό.

Ἐνφ' σ' ἐμένα φτωχὰ νιάτα,
 διαβατικά,
 βλα εἰν' ἀπείραχτα, δροσάτα,
 κι ἀρμονικά.

Ἐγὼ εἶμαι τάνθος πού κρυμμένο,
 τρεμουλιαστό,
 μὲ δροσοδάκρυα ραντισμένο
 και γελαστό,

μέσα στὰ κάλλη, στή γαλήνη
 τῆ ζωντανῆ
 πού ἡ Τέχνη ἀπλώνει και πού ἀφίνει
 παντοτεινή,

σκορπίζω μιὰν ἀνατριχίλα,
 μιὰ νέα ζωή,
 σὰ μοῦ χαϊδεύει τάχνα φύλλα
 αὔρας πνοή.

Και τὰ λιθάρια τὰκουσμένα
 και τὰ παλιά
 νομίζεις παίρνουν κι ἀπὸ μένα
 φεγγοβολιά.

Και κοίτα! καθεμιὰ Καρυάτις
 πού καρτερεῖ
 και στέκει μὲ τὴν ὁμορφιά της
 τῆ λαμπερή

και τίποτε δὲν ἔχει πλάνο
 κι ἀνθρωπινό,
 μοῦ φανερώνει, πρὶν πεθάνω,
 τὸν οὐρανό.

Και κοίτα! καθεμιὰ Καρυάτις
 γλυκὰ γλυκὰ
 θαρρῶ μὲ βλέπει στὰ ὄνειρά της
 τὰ μυστικά.

Ἐδῶ στή δόξα τῶν αἰώνων,
 σὺ φῶς τοῦ νοῦ,
 πού στέκεις ἡ Ὅμορφιά σὲ θρόνον,
 ἄστρο οὐρανοῦ,

Ἐδῶ στήν ἔρμη. ἀθανασία,
 εἶμαι ἡ καρδιά,
 ἡ νιοτ' ἡ ἀγάπη κ' ἡ θυσία,
 και ἡ μυρουδιά

κάποιας παράδεισος' μαζί σου
 μὲ δένει τί;
 τί ἄλλο ἀκόμα;—Εἶμαι ἡ ψυχὴ σου,
 Ποιητή!

ΜΕΣΣΙΑΣ

✓

ΕΝΑΣ ΘΕΟΣ

ὦ! μέσα μου γεννιέται ἕνας Θεός!
καὶ τὸ κορμί μου γίνεται ναός,
δὲν εἶναι ὡς πρῶτα φάτνη ταπεινή·
μέσα μου λάμπουν ξάστεροι οὐρανοί,

τὸ μέτωπό μου λάμπει σὰν ἀστέρι...
Στὸ θεὸ φανῆτε τώρα, ἦρθεν ἡ ὥρα,
ἀπὸ τᾶγνωστα μυστικά σας μέρη,
Μάγοι, φέρτε στὸ θεὸ τὰ πλούσια δῶρα.

Φέρτε μου, Μάγοι,—θεία βουλή τὸ γράφει—
τὴ σμύρνα τῆς ἐλπίδας, τὸ λιθάνι
τῆς πίστεως, τῆς ἀγάπης τὸ χρυσάφι!
Μυστήρια τέτοια ἀνθρώπου νοῦς δὲ βάνει!

Καὶ σεῖς, Θρόνοι πανάχραντοι, ἀγγελούδια,
στὴν καρδιά μου—στὴν κούνια του—σχυμένα,
μὲ τῆς ἀθανασίας τὰ τραγούδια
ὕμνολογεῖτε ἐσεῖς τὴ θεία τὴ γέγνα.

Μέσα μου λάμπουν ξάστεροι οὐρανοί,
καὶ τὸ κορμί μου, φάτνη ταπεινή,
βλέπω κι ἀλλάζει, γίνεται ναός·
ὦ! μέσα μου γεννιέται ἕνας Θεός!